

Tillställd

2025-06-04

Justitiedepartementet

Hemställan om utredning avseende kompletterande lagstiftning för säkerställande av nödvändig informationsdelning i Sverige

I SOU 2024:75 föreslås ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för att komma till bukt med de problem som regeringen beskriver i kommittédirektiv 2023:145.

Flera "tunga" remissinstanser, inklusive myndigheter, har påpekat att de ställer sig positiva till att en förändring genomförs men att ytterligare anpassningar av svensk lagstiftning behövs för att säkerställa andra samhällsliga och legitima intressen och behov som kan påverkas negativt om förslaget i SOU 2024:75 genomförs. Andra "tunga" remissinstanser avstyrker av samma anledning föreslagna grundlagsändringar.

UC anser att det sammantaget mycket tydligt framgår att föreslagna förändringar i grundlagarna riskerar att få långtgående negativa konsekvenser om kompletterande lagstiftning inte samtidigt införs. Direkta konsekvenser är att offentlig verksamhet och privat näringsliv exponeras för risker när de inte längre får åtkomst till information som behövs löpande vid exempelvis myndighetsbeslut, affärsbeslut och regelefterlevnad. Verksamheternas beslutsfattande riskerar att försämrats, ineffektiviseras och kanske till och med lamslås. Kort sagt, det skulle vara dåligt för Sverige.

Även rättsutveckling i närtid klargör att regeringen noga bör överväga att skapa rättslig förutsebarhet för marknadens aktörer. Trots att Högsta domstolen i beslut den 25 februari 2025 uttalar sig om begäran om utlämnande av handlingar relaterade till brottmålsdomar (se Å 3169-24 och Å 3457-24) har UC erfarit att olika tingsrätter har gjort olika bedömningar kring huruvida de kan lämna ut information om konkursansökningar och tredskodomar. Ytterligare rättsliga avgöranden, ävensom från EU:s domstol, kan ytterligare påverka marknadens aktörer och det är bättre att ny lagstiftning röstas igenom i Sveriges riksdag än att lämna över det till rättstillämpningen. Nuvarande situation är inte tillfredsställande och ytterligare rättslig oförutsebarhet och osäkerhet bör undvikas.

Ungefär fyra månader innan SOU 2024:75 lämnades över till regeringen skrev Integritetsskyddsmyndigheten ("IMY") en hemställan tillställd Justitiedepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet. IMY hemställer om att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att se över behovet av ytterligare reglering av bakgrundskontroller. IMY beskriver att det både finns samhälleliga intressen och behov samt integritetsaspekter som behöver övervägas vid användande av uppgifter om lagöverträdelser vid olika typer av bakgrundskontroller.

UC håller med IMY om att det är viktigt att skapa större förutsebarhet för berörda aktörer men anser att förutsebarheten bör skapas utifrån ett bredare perspektiv. UC anser därför att regeringen bör ta vara på den breda kunskapsöverföring som har skett inom ramen för remissförfarandet efter offentliggörandet av SOU 2024:75, dvs. att det finns behov av en bredare översyn än enbart under begreppet bakgrundskontroller. Det bör uppmärksammas att det inkommit många fler remisser än de som publicerats på regeringens hemsida.

Sammantaget finns det starka skäl, ett brett stöd från marknadens aktörer och överhängande behov av att utreda och införa ny lagstiftning. UC anser också att alla marknadens aktörer har behov av ökad rättslig tydlighet och förutsebarhet inom detta område. Kort sagt, det skulle vara bra för Sverige.

UC hemställer därför att regeringen, när utredningsdirektiven skrivs, klargör att utredningen ska ha ett helhetsperspektiv vid sin översyn för att möta de samhälleliga intressen och behov som berörda aktörer har samt att regeringen inom ramen för en sådan utredning också hanterar frågan om bakgrundskontroller.

Vad bör särskilt tydliggöras i utredningsdirektiven?

Utredningen bör få i uppgift att föreslå lagstiftning som säkerställer en god informationsdelning i det svenska samhället för att tillgodose samhälleliga intressen och behov. Följande områden bör belysas i detta avseende.

- Korrekt och relevant information i myndighetsregister bör tillgängliggöras digitalt och med användande av etablerade, effektiva och säkra tekniker för att tillgodose samhälleliga intressen och behov.
- Det bör särskilt tydliggöras rättslig grund både för utlämnande av korrekt och relevant information från myndighetsregister samt för de som har rätt att hämta ut och använda informationen (fortsättningsvis "Auktoriserade Informationsleverantörer").
- Ovan nämnda rättsliga grund för Auktoriserade Informationsleverantörers användande av information ska omfatta korrekt och relevant information från även andra relevanta, och tillförlitliga källor. Exempelvis kan nämnas sanktionslistor som beslutats av EU, FN eller andra nationella eller internationella organisationer.

- Det bör identifieras vilka krav som ska ställas för att erhålla tillstånd som Auktoriserad Informationsleverantör. Det kan handla om tekniska och organisatoriska krav såväl som krav på kunskap och kompetens.
- Utredningen bör föreslå vilken myndighet som ska ansvara för tillståndsgivning till och tillsynsutövning på de Auktoriserade Informationsleverantörerna.
- Utredningen bör överväga och föreslå vilken eller vilka rättsliga grunder som är relevanta avseende behandling av personuppgifter och bör då även ta hänsyn till artikel 6, 9 och 10 i EU:s dataskyddsförordning. Om det bedöms möjligt att använda den rättsliga grunden allmänt intresse (se artikel 6.1.e i EU:s dataskyddsförordning) så ska utredaren lämna förslag på proportionerliga åtgärder i enlighet med artikel 6.3.b, 9.2.f och 10 i EU:s dataskyddsförordning.
- Utredningen bör analysera och föreslå regleringar som tar hänsyn till rättsutvecklingen avseende profilering och automatiserat beslutsfattande samt artikel 22 i EU:s dataskyddsförordning.
- Det bör uppmärksammas att behovet av tillgång till information är olika för olika mottagare i offentlig och privat sektor. Det bör vidare uppmärksammas att behov av informationstillgång hos mottagare i offentlig och privat sektor ändras över tid och inte sällan är behovet sektorsanknutet och drivet av regelverksförändringar. Utredningen bör därför också beskriva användningsområden och ändamål, dvs. de Auktoriserade Informationsleverantörerna ska ha rättsligt stöd för utlämnande av information som, från tid till annan, utgör samhällseliga intressen och behov. Om det bedöms nödvändigt bör det föreslås tillvägagångssätt för att säkerställa att korrekt och relevant information lämnas ut till mottagare som har legitima behov samt föreslå kriterier eller tillvägagångssätt för att identifiera mottagarens legitima behov.
- Utredningen ska föreslå ny lagstiftning som både lever upp till bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning samt säkerställer att exempelvis individer och näringsanknutna till olika associationsformer inte kan radera sig från Auktoriserade Informationsleverantörers register om en sådan rätt till radering skulle strida mot samhällets intresse och behov av fortsatt tillgång till korrekt och relevant information.
- Vid behov ska utredaren föreslå särskild reglering för hur individer ska informeras om det finns behov, exempelvis kan det finnas anledning att undvika informationskrav vid misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller annan brottslig verksamhet.
- Utredaren bör även få i uppdrag att analysera om det likväl finns befintlig lagstiftning som kan tjäna som ledning inför framtagande av ny lag, samt även, lämna förslag på anpassning av sådan befintlig lag (se nedan).

UC menar, liksom andra remissinstanser, att kreditupplysningslagen (1973:1173) utgör ett exempel på lagstiftning som kan tjäna som ledning inför framtagande av ny lagstiftning för att tillgodose samhällets intressen och behov av informationsdelning.

I Finland har våra grannar, inom ramen för kreditupplysningslag 527/2007, reglerat när kreditupplysning kan lämnas ut om privatpersoner. Av 19 § 2 st framgår att kreditupplysning får lämnas ut för att användas inom många olika områden. Exempelvis anges att utlämnande får ske när det särskilt föreskrivs i lag (punkt 1) när en myndighet beviljar stöd för företagsverksamhet (punkt 2), vid fullgörande av skyldigheter i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (punkt 7) samt för bedömning av arbetssökande och arbetstagande (punkt 8). Vid utlämnande enligt punkt 7 föreskrivs också hur den registrerades rätt till information ska hanteras, se 30 a § i ovan angiven lag.

UC anser därför att även den finska kreditupplysningslagen kan tjäna som ledning för framtagande av ny lagstiftning och flera samhällsliga intressen och behov skulle kunna tillgodoses även inom ramen för den svenska kreditupplysningslagen, som är noga lagreglerad. Avseende exempelvis förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism behövs däremot, liksom i Finland, en särreglering avseende rätten till information mot bakgrund av den kopieplikt som finns i 11 § kreditupplysningslag (1973:1173).

Exempel på samhällsliga intressen och behov.

Som angivits ovan anser UC att regeringen i utredningsdirektiven bör klargöra att utredaren ska ha ett brett förhållningssätt för att tillgodose samhällets intressen och behov. Några exempel på samhällsliga intressen och behov bör ändå anges i utredningsdirektiven varvid det följande kan tjäna som utgångspunkt.

Korrekt och relevant information behövs inom exempelvis följande områden.

- Vid olika typer av affärsbeslut och risk- och partverifieringsbedömningar i privat och offentlig sektor.
- Vid kontroller av företag och organisationer och vad som finns registrerat såsom såsom momsregistrering, fordon och fastigheter, innehav av olika tillstånd, arbetsgivarintyg, om företag förekommer på varningslistor eller har fått företagsbot för miljöbrott etcetera.
- Information för att bedöma företag och organisationers miljöpåverkan, sociala ansvarstagande och bolagsstyrning (Environmental, Social, Governance "ESG").
- Vid kontroller av individer och företag inför ingående av avtal samt under befintligt avtalsförhållande, exempelvis identifieringskontroller och kontroll av registrerad adress och folkbokföringsadress.
- För att verksamhetsutövare ska leva upp till kraven i penningtvättslagstiftningen (exempelvis krav på kundkännedom).

- För att offentlig och privat sektor ska kunna leva upp till olika typer av regelverk, dvs. efterlevnad av regelverk inom olika sektorer.
- För att kontrollera om organisationer och individer förekommer på sanktionslistor.
- Ledningsprövningar och andra kontroller av bolagsföreträdare, behöriga firmatecknare, verklig huvudman, personer i politiskt utsatt ställning och vem som är ägare av företag.
- Vid offentlig och privat upphandling för att kontrollera företag och företagsanknutna individer samt ägarförhållanden.
- Kontroller för att identifiera, förebygga och motverka bedrägerier och kriminalitet samt organiserad brottslighet.
- Vid olika typer av utredningar, företagsbesiktningar, investeringsbeslut samt journalistiska granskningar.

UC hemställer att nu föreslagen utredning ska initieras skyndsamt samt att lagförslagen ska träda i kraft senast samtidigt som ändringarna i grundlagarna träder i kraft.

Mot ovan bakgrundsbeskrivning, att förslaget i SOU 2024:75 föreslås träda i kraft den 1 januari 2027 samt att det är okänt hur rättsutvecklingen utvecklas i närtid, hemställer UC att regeringen skyndsamt ska tillsätta en utredning samt att utredningen får i uppdrag att föreslå relevant lagstiftning som träder i kraft senast samtidigt som grundlagsändringarna träder i kraft.

Avslutningsvis ser UC fram emot, om så önskas, att bistå i det fortsatta arbetet med ytterligare information och underlag.

Med vänliga hälsningar

UC AB

Gabriella Göransson
VD

gabriella.goransson@uc.se

Martin Smedberg
Head of Regulatory Strategy

martin.smedberg@uc.se